

Salontūm dvarē

DŽERVIENĒ Teklė

Ūkanuota pavakarē Kučinskis Jūzops keliava ēš dvara paluociu i sava pakajo Salontūm dvara ofici-
nuo. Kuojēs šēik teik pīnies ēr galva bova mėgluota:
matā, pavaišena anou švēisībē kašteliuonātis puons
Gorskis Levuons. Šēndēin – Švēnts Martīns metū-
sē vēina tūkstontē septinē šimtā aštounēs dešimtis
penktūsē. Tatā ir dēina, kumet ons, Salontūm dvara
valdūm gubernatuorios, patapa bovosio ūkvaizdio
Kučinskio Jūzopo. Ketorēs dešimtis metu viernā
atētarnavēs puonams Vainuoms, puo anūm smertē
tortu paveldietuojou puonātiou Levuonou pasē-
ruodē besous nabrēkalings. Šēndēina atēdevē vēsa
invēntuorio, apskaituos kningas ēr kētus puopierius
naujējem gubernatuoriou puonou Dzekonskiou
Grėgaliou, katrou pasērinka jaunāsis dvara savēninks
puo sava buobotēs Vainienēs Uonuos laiduotoviu.

Puons Jūzops nagalietom sakītē, kad anon ēš-
varē – ēš onksta žēnuojē, ka kētēp nabus. Pabēngē
ūkēškūsius metus, sorinka činša ēš vēsūm valduos
kėimūm, muokesnius ēš rēndauninku, žīdieliu,
karčēmninku, malūnininku ēr ketūm žmuoniūm,
katrēi bova dvarou skuolingē, ēšrēkalava baudas
ēš prasēkaltosiu. Atsēskaitē lig paskotēnē šeštuoka
so amatininkās, kruomelninkās, dvariunēmis ēr
tarnās, atēdevē skuolas tēms, kam dar anuos bova
nagroužintas. Kuožna pēninga, lig mėnķiausē po-
sontruoka, irašē i kningas, katras šēndēina pateikē
naujējem gubernatuoriou. Tas sklaidē lapus ēr mīkē
po nuosē, bet pri nieka prikēbtē negaliejē.

Veiziedams i sava ģpiedēni, puons Jūzops baveik
atspiejē anuo mėslēs: „O pse matj, ar ir man reikēs
tokius niekus užrašīnēti?“ „Reikies, reikies, – min-
ties anam atētarē puons Jūzops, – tik kažēn ar muo-
kiesi, ar kontrybēs toriesi?“

Nu onkstība rīta vēsē trīs so puonātio ēr nau-
joujo gubernatuorio, kas raits, kas važiouts, davies
po dvara valdas. Vēsō pērmo, žēnuomās, Margē-
ninkūsē. Tēn malūnā, ožēiga so karčēmo, pēinēnē,
lēntpjūvē, vēlnu karšīkla. Margēninku pramuonē

bova Kučinskē Jūzopa pasēdēdžiavēms. Daugiausē
darba ēr kontrībēs tēn idiejē diel tuo, kad tvierē ton
palivarka ēš griovēnūm, gal sakītē, ēš nieka, maža
kapitala tatoriedams, līsdams i skuolas kartās ni
puonē geradarē Vainienē nažēnont. Rizikava, bet
sava padarē. Po metu trējūm Margēninkā jau devē
tēik pelna, ka galiejē pradietē statības Salontūm
miestalie, katruos bēnt dešimti metu bova naožkē-
šama skīlie. Bet šēndēin Salontā ir atkotēn. Prastē
žmuonelē jau baguotiau gīven ēr amatininku vē-
suokiūm če atrasi, kruomieliu kuožnuo uličiuo po
kelis, plītēnē dērb ba atvonguos, ūž malūnā, rūkst
bravuora ēr kepīklas kamēnā. Ēš gautūm pajemūm
dvara paluocē atnaujintē. Šēndēina palīdiejē anon
puons kašteliuonātis Levuons naujēs rēistās skadās¹,
vedontēs ēš dēdliuojē paluociaus i kēima so žvīroutās
takelēs ēr lenkto privažiavēmo pri paradēniu gonku
so aukštuoms dvēvieriems dorēmīs ont paliavuotu²
vīriu, ont gelžēniu kabliu, ožrakēnamu ēš vēdaus
brongē proncūzēško spīno. Puons kašteliuonātis
atsēseivkēna so anou malounē, ronka paspaudē, par
petius patapšnuojē, puo tam pasēsokēs bieguom
nobiega soktās skadās aukštīn. Jūzops nolīdiejē
anon akēmīs, bet stuovietē vēinam ēr spuoksuotē
i doris ruodies nabipaduoro, tad nopiedēna i sava
bota, ēš katruo kol kas nieks anuo naēšprašē.

– Je, je, – mėslējē eidams, – daugībē puonu ba-
juoru ēr kētūm pavuožnūm svetiūm lēps tās skadās
i Gorskiu paluocius pavēišietē, bet vargo, ar kam
ateis i galva, kad tatā anuo, Kočinskē Jūzopa, rū-
pesnio padērbts tas poikos pakelēms so patuogēs
onžoulēnēs torieklēs, so dailēs soulelēs šalēp doru.
Pavargēn galies pasēēlsietē arba prietē pri galerējēs
tvuorelēs ēr pasēgruožietē platio kēimo so gielinās
ēr medēs pakraštīūsē. Bet tuoks jau ir tas žmuogaus
gīvenēms: padērbi – ēr tori palēktē, ēšēidams nieka
napasējimsi...

Ožsēruopštēs i sava pakajo dvartarniu bodinkē,
Jūzops pasējota dēdēlē pavargēs ēr atsēdriebē krieslē.

– Juokūbā, Juokūbā, – pašaukē sava slūga³, dar
Geradarēs anam priskērta. Bet Juokūbs nē atejē, nē
atslēlipē. „Ok, tī, nagā sabačja⁴“, – nusēkeikē go-
dēškā. Matīt, i vēralēnē pas buobas bus ēšsevėlkēs ar
stoiniuo⁵ so vēžiejo kartuoms grajēj. Sosērētēs šēp
tēp nusiavē pošnis ēr, atsēdarēs šiepieli, ēšsētrau-
kē nogerta ruopinēlē medaus so imbiero ēr gvaz-
dēkelēs, katron vēsumet laikē diel savēs – „zlastē⁶

novarītē“. Sriobteliejės gera gorkšni, ni švėisuos nadedgams, šuono pavėrta ont luovas. Ka pareis Juokūbs, tousikės nusėdarīs ėr atsėgols naktē.

Kas tēn bagal žėnuotē, keik bova ešgoliejės, kumet bots staigē nušvėta. Puons Jūzops atsėsieda luovuo, noleida kuojės ont grindūm ėr jau taikies apėbartē ėlgā ožtrokosi tarna, bet tēp ėr lėka siedietē ėžsėžiujės: tarpdorie stuoviejē anuos maluonībē Geradarē.

Žėborīs nadedgē, bet pakajou bova švėisē nu Geradarės apsiausta. Puons Jūzops žėnuojē, ka tor priš Puonē ont kieliu klauptėis, ronkas bočioutē, bet nagaliejē pajodietē. Vo puonē Geradarē vėsā napīka. Tik eštėisė delnus, pelnus pėningūm, ėr eštārē maluonio balso žemaitėškā:

– Panie Juzef, atnešiau tamstā tus tris šimtus timpu, katras mon priš kelės dėinas devē. Žėnau, kad nanuoriejē doutē, juk aš napaaiškėnau tamstā, kam anuos mon bus reikalingas. Ėr gerā darē nadoudams, anūm mon tėkrā nareikiejē.

Jūzopa na teik nustebėna anuos žuodē, keik tas, kad puonē prašneka žemaitėškā.

– Persėprašau tamstas maluonībės, ka daviau pėningus gailiedamuos, matā, toriejau lig nedielės plītėnės darbėninkams algas ešmuokietē. Vo diel timpu lai švėisiuojē puonē narūpėnas...

– Divėjīs, panie Juzef, kad prašnekau žemaitėškā, mėslėjē, ka namuoko. Pasėruoda, ka muoko. Dabar eso daug kon ešmuokosi, kuo Salontūm dvarē namuokiejau ėr ni žėnuotē nažėnuojau. Vo persėprašėnietē monės narėk. Geriau parsėprašik kiauliu pėimėnē, katram pavielavā ožmuokietē atlīgi ož dvė vasaras. So tās žuodes puonē išskietē pėrštus. Pėningā žvongiedamē pabėra ont grindūm ėr nurėitiejē i vėsus pašalius. Nu tuo garsa Jūzops pakėrda eš mėigūm – še tau, besous ožsnūdės. Na dīva, na dīva, juk pavarga par dėina, vo dar ožgierē. Būtom na pruo šali kuo nuors ožkrimstē. Viel pašaukē Juokūba, bet tuo ni kvapa nabova. Nosėtraukės drapanas palinda puo patėlās ėr mėslėjē aple sava graži sapna. Vėskon prisėmindams griaudėnuos nu Geradarės žuodiu. Juk vėskas, kon ana sakē, šventa teisībė bova: ėr tas, kad ons pėningūm skundē Geradarės rėkalams, ėr tas, kad kiauliu pėimėniu dvejus metus alguos naožmuokiejē. Ėšlinda prisėmėnėms, kāp tomsi žėimuos vakara i raštėnē nadroušē islinka lėisios, apskorės žmuogielis ėr primėnē gubernatuoriu atėjės alguos ož praėjosė vasara. Puonalis anam

lėipės šėndėina ateitē, tad laukous nu rīta meta, bet guoduotėns puons vės ožsėjiemės. Žėnuomās, ons bova ožsėjiemės: juk rītuo, dar naprašvėtos, toriejē važioutē i Lėipuojē so trėmis vīresnės kašteliuonātės, veždamuos ėlgiausi pėrkėniūm sārāša, katron ėdevē Geradarē, tad zlastės pajiemē, ka tas možėks drīst anon tuokio laiko trokintē. Ėr pavarē šalėn, lėipdams ateitē kėta dėina, bet napasakīdams kuokē. Vo juk nasunkē galiejē atėdoutē nabagou ton dešimti timpu so kelės posontruokās, tareikiejē tik atėdarītē stalčio ėr pagraibītē anamē...

Tik dabar bovės gubernatuorios tesosėmāstē, kāp tas žmogos toriejē tumet jaustėis, kou toriejē mėslītē grīždams eš dvarā raštėnės. Žėimuos šaltė mosiet najota, diel tuo, ka bova ešsegondės, apšaukts ba rėkala. Šėrdės toriejē anam geltē diel nateisībės: juk duorā atvarga vėsa vasara, kiauliu tunta puo pūdīmus varėniedams, ni vėnuos napraganē ėr napragaišėna. Dabar toriejē grīžtē i sava šalta noma toštīuoms ronkuoms, mėslīdams, kon ėr kāp pasakīs patē so vakās, vo rasiet ėr skuolėninkams...

Bet ton vakara puons Jūzops aple kiauliu pėimėni namėslėjē. Galva bova ožimta rūpesnio diel artiejontės keliuonės. Pasėdiejės ont stala Geradarės atsiūsta rašita palėipėma, skaičiava kapitala, katron toriejē vežtėis tėms pėrkėnėms. Sosėdarē kėlē šimtā timpu. Ak, cūdauns pėnings bova ta timpa! Ka priš ketorės dešimtis metu atvažiava jauns Jūzops anuo švėisībės konėgākštē Oginskė pariedīmo i Salontūm dvara pas puonus Vainius, so katrās Oginskė bova sosėgėmėniavėn par žanatvės, ėlguokā reikiejē pavargtē, kuol parprata ton majedni pėninga. Traukū vaivadėjuo, kor ons auga ėr muokies, pėningā bova vadėnamis grašės, auksėnās, talerės. Vo če, Žemaitėjuo, – timpuom. Anas dalėje i šešis šeštuokus, dvilėka trečiuoku ėr dvėdešim ketoris posontruokus. Diel tuo biednos žmuogos timpa muokiejē eštėmptē ėlgam ėr vėskam, vo baguotam ana bėra pruo pėrštus kap pajūrē smėltės. Kučinskis Jūzops, jau daug vieliau prisėdūrės pri sava pavardies gubernatuoriaus tėtola, toriejē ešmuoktē ton pėninga tėmptē. Ėr ešmuoka: biednus apmuonīdams, so kopčės ėr žīdelės deriedamuos, puonu ožgaidas prigėsinđams nakaltuoms malagīstieims ėr ešsėkokėniejėmās, diel kuo ne vėina karta bova ožsėtraukės anūm rūstībē. Metu pradiuo, kumet lioub sorinktē

(Nukelta i 58 p.)

činša, rėndas, baudas  r skuolas, puons J zops lioub  ss muokiet  alga pats sau, tvarking  irašidams ton i  slaidu kningas.

„Mano (dvaro valdu gubernatoriaus) metinis atlyginimas... nuo seno nustatytas jos malonyb s Geradar s, – 200 timpu“. Tuoki atlig n ma paskir  puon  Vainien , kumet papraš  anuo pris jimt  v sus dvara r pesnius.

Rasiet tretiuo d inuo po puona Vainiaus Jorg  pagraba našlie Vainien  Uona pas sauk  dvara  kvaizdi i paluocio. Puons J zops  r š nd ina aišk  atm n  kuožna anuos žuodi, kuožna jodesi. Kumet so neram  š rd  ons i j  pro doris, pamat  puon , siedont  kriesl  so aukšto atkalt , aps riedios  joud  nu galvuos lig kuoju.

J zops is spuoksuoj  i aksuom n  puoniuos keporel , apsi ta paporosiuoms jouduoms kvarbatkuoms, sor штуoms po žond s kap mažam v kou.  šbal s anuos veids atruod  kap i riemus istatits. Švitiej  tik plat s akis  r balts šn pstokielis, katron puon  laik  ronkuo, joudo p ršt n  apmautuo. Ton ronka ana  št is  nus l nkosem J zopou pabočiuot , vo paskiau papraš  ats siest  priš s.

Siediej  puons J zops ont minkšta kriesla kap ont  lu, soklos s  r  ss t mp s. Jauties n  š p, n  t p – juk akis i aki so tou muotr ško anam dar nateka šnekietis: v s  r kal  bova aptar niejem  so omženat lsio puono Jorgio, vo tam sos rgos, anuo nuruodim s lioub pardout  kamerd neris ar akmistr n .

– Godotinas panie Juzef, – pradiej  kalba dvara sav nink , bet tujau sok k čiuoj , pakeldama pri aki m sava baltouji šn pstokieli.  r aišk na dvara  kvaizdiou, kuoki nalaiminga  r apleista jautas l kosi ba vira, k p an  rek palaik ma  r pagoudas. Diel tuo sakies dedonti veltis i anon, Ku inski J zopa, rimta, pruotinga ir teisinga žmogo, katrou pas t k v s s  dvara r kal s ,  r je ons aps jimtom, pat kietom anam tvarkit  žem s valdas,  ki, pinig n s pajemas, išlaidas  r kaimietiu r kalus. Je puons J zops sot ktom, tvarkitom s kap nuors abodo pas tardamo.

Ta puoniuos kalba Ku inski J zopa nustebera  r soglom na. Kas be kuo –  r š rdi pagluost . Nabašt ks puons so anou diel darb m ar r kal m nas tar , lioub tik prisakit , kon r k padarit , kon nup rkt , kon pardout . Smolkiuos  slaidu apskaituos naved .  kvaizdis ž nuoj , kad puonalis tonk  lioub paluošt  kartuoms, na v sumet ta sluošdam,

tad  r skuol m toriej . Bet J zops bova somduoms žmuogos  r diel t m r kal m sau galvuos nasoka. Dabar,  šg rd s tuoki puoniuos prašima, somet , kad sot kdams tories pris jimt  d d lius r pesnius  r atsakuomib . Je neaps jims, kuo gera, r ks  s tuo dvara  seit . Tam  bieduos namat  – ž nuoj , ka darba nasunk  sos ras  r k tor. Bet pasakit  reikiej  dabar,  r puons J zops siediej  tiliedams gera m nota. Puon  lauk , akis nod rosi i sava p ršt nietas ronkas. J zops pam sl je, kad an  nier lengv  ni prašit , ni atsak ma laukt . Ont gal  gala, ka jau abodo iriem  akis v ins i keta, puon  Uona skob n   skleid  sava šn pstokieli  r pakiel  an m pri aki m. J zopou gailo pas dar  tuos muotr škas: ana atruod  tuoki sos griaužosi  r  ss gondosi, nasos gaudonti, kuo nus tvert , k p šnekietis so pavald nio.

Puon  nabova prat n kuo nuors prašit  žmuoni m, žemesni m ož sav m.  r Ku inskis J zops r žuos sot kt :

– Naž nau, ar aš muokiesio it kt  anuos maluonib  puon , bet nadr sto priešint is anuos val . Galio pamiegint . Vo je puon  nat ksio, juk bus valno⁷ an  k ta ekonuoma pas eiškuot .

Puon   št is   kvaizdiou p ršt nieta ronka, katron tas pavuožn  pabo iava,  r ats doksiej  so palengviej mo, ka galies ž nuomam žmuogou pat kiet  v sus dvara r kalus. Nu tuos d inuos puons J zops pas vad na Salont m dvara vald m gubernatuorio. Parveiziej s v sus puopierius, katrus anam pateik  puon  Vainien  Uona, pamat , ka dvara pajemas ret  kumet bova d dlesn s ož  slaidas, tonkiau – priešing . Nuorint at dalit  skuolas, reikiej  skai ciout  kuožna timpa. I išlaidu  r pajem  kningas mažn  tris dešimtis metu irašeniej  kuožna gauta ar  šleista timpa. Sava puon  tuos kninguos t tolava ne vardo, pavard , vo pravard , katron pats sogalvuoj  – anuos maluonib  Geradar . Š n m nota v skon pris mindams ligo  r sos sarmat j . „Geradar “ – žuodis gers  r tinkams diekavuon   ssakit . Tou žuodio lioub kreipt is i sava puonus možek , prašidam , diekavuodam , aukštindam . Bet puons J zops nabova mož ks, tad anuo l puos Geradar s vards, nuors  r nulonkiaus   štarts, toriej  p p ru smuoka⁸. Puon  Vainien  Uona, bajuor , kašteliuonien s Gorskien s muotina  r šeši m anuos v k m – kašteliuon tiu – buobot , nikumet naparuod , ka b tom nakont na,  šg rdosi J zopa

taront ton varda ar pamatosi anon ožrašīta.

Šėndėin puons Jūzops pamėslėjė, kad ana tėkrā bova Geradarė. Ni vėins prašītuos naėšėjė ėš dvara tošts, ni vėins obags pri bažninčės nalėka napamaluonints. Puonė šelpė padėgielius, nosėgīvenosius bajuorus, pabiegielius ėš rusu nalaisvės, kor žemaitiu bajuorelė lioub pakliūtė puo konfederacėju; ana aukuojė praeinontėms maldėninkams ėr vienuolems, katrus puons Jūzops šėrdie laikė dīkadounės ėr slinkės. Ė nikuokė dīva nabova – juk vėsas timpas i prašalātiu ronkas rėitiejė ėš dvara piningėnės. Puonė Geradarė pati bova prašītuojė, vo puons Jūzops lioub krapštītė piningelius keik galiedams skūpiu. Žėnuojė, ka puonė taupītė namuok, keik tories, tėik ėr atėdous naskaitīdama. Diel tūm daliku anodo daugiausė priekaištu vėins ketam ė toriejė. Keik kartu puonė Geradarė ūkvaizdi barė ož pėgius pėrkėnius, ož prasta valgiu stala, ož drebiejėma diel kuožnuos timpas, doudamas obagou, skėramas kašteliuonātiu keliuoniems ar pramuoguoms.

Tėms prėklėms rokundams gala nabova. Pėrmāsės gubernatoriavėma metās puons Jūzops bova mažne palaiduojės sava planus ėštrauktė dvara ėš skuolūm ėr biednīstės, statītė tėltus, malūnus, bravuorus ėr kėtas pramuonės, kuokės lioub matītė po svieta keliaudams, ožvės aplink Vėlniaus miesta ar Trakū kraštė, lingoujėntemė tonkės pošīnās, pribarstītamė ežerūm ežerieliu, išvingioutamė opiu opalieliu, ėš tīriusiu šaltėniu atsėradosiu...

Ėšlaidūm kninguos daugelie vėitu lioub irašītė „douta anuos maluonībės Geradarės valė“, kas znuočėjė⁹, kad ons diel tūm ėšlaidu nalaika savės kalto. Atėjė i galva prisėmenėms, kāp žėima važiava i Lėipuojė ont dvėjūm dėinūm apsėpėrktė ėr pasėžmuonietė so trėmis kašteliuonātės – Stanisluovo ėr dėdesniuosiuoms paneliems. Kap vėsumet apsėstuojuė vuokītkas puoniuos Langienės ožeiguo. Pakuol jaunėklė po keliuonės šėldies ėr gierė arbėta, ons pats skobiejė apeitė kruomelius ėr torgo, ka nupėrktom vėskuo, kuo rėk dvara ūkiou. Ton, kas bova prisakīta nupėrktė jaunėklems, toriejė ėiškuotė so anās karto. Dėdėliausi apmauda jota pėrkdams strielba puonātiu Stanisluovou. „Kam tuoks dalīks rėkalings dar nasosėtopiejosem pėinborniou, – mėslėjė puons Jūzops, – rasiet tik bieduoms pridėrbtė?“ Bet ar gali, žmuogau, balso kam nuors pasakītė tuokės mintis? Ėr, sokondės dontis, vākštīuojė so jaunāsės

po kruomus, ėiškuodams anėms tinkamu prekiu ėr deriedamuos diel kuožna dākta, kas puonātems dėdėlė napatėka. Nagana tuo, parėjos i ožeiga sožėnuojė, ka puonātis pas Langienė ožsėprašė atskėra kombarė, ož katron ėr muokietė rėks papėlduomā, dā parėkalava dėšimtėis timpu ož luovas pakluojėma mergā. Matā, atsėdūrės tuolėi nu buobotės Geradarės, pasėjota soaugosio vīrėško. Ka grīža nomėi, irašė tas ėšlaidas i knīngas. Puonė matė, bet anuos ni akės nemėrkteliejė – nūdevė, ka tėp ėr tor būtė. Kučinskis Jūzops žėnuojė, ka anuos vaikātis Stanisluovs ėr dėdėliausis Geradarės rūpesnis. Anuo nab-sodrausminsi, kap ka mergātiu ar mažesniuojė Levuona, diel tuo, ka bova pasėpūtės ėr grobėjuons. Pats puons Jūzops na vėina karta gėrdiejė, kāp ons šnekiejė so sava buobotė. Geradarė tik dūsava ėr nosėsokosi ašaras braukė. Gerā nuors tas, ka i Salontus ons lioub atvažiutė retā ėr naėlgam.

Daug kon apmėslėje puons Kučinskis Jūzops tou nakti, posiaumėigie tūnuodams sava luovuo. Bet ont galūm gala atsėboda so sunkė galvo ėr ėšdžiūvosė borno. „Matīt, mėiguojau ėšsėžiujės“, – pamėslėjė ėr šūkteliejė Juokūba. Bet ėš tarna kamarėlės naėšgėrda ni krepšteliujėma. Kumet tris kartus pašaukts Juokūbs naatsėlėipė, puons jau nuoriejė anou ėšbartė. Sunkė lonkstīdams kuojės par kelius, nusėleida skadās i kėima, žvalgīdamuos ar napamatīs Juokūba. Vo kāp kėtėp! Tas stuoviejė kėimė, so arklėninkās plepiedams.

Pamatės sava puona, ni nakrosteliejė.

– Kor to valkiuojīs? A nažėnā, kor tava vėita? – pradiejė bartėis puons Kučinskis.

Juokūbs nusėtraukė nu galvuos keporė, bet ronkas bočioutė nasėikė.

– Dabar navalno monėi būtė pas tamstas mīlėsta. Esmi kėtuo vėituo pri darba pristatīts.

Puons Jūzops nuoriejė pratėstė sava pamuoksla, bet, pamatės dvartarniu, katrėi vuos galiejė sosėlaikītė napradiejė jouktėis, veidus, nukonda žuodi par posė. Nomuojės ronko, nosėsoka ėr nopiedėna i šeimīnėnė, tėkiedamuos rastė kuokė nuors muotrėška, katra anam posrītė padoutom. Kokuorka¹⁰ Veruonė sotėka anon maluonė ėr pavuožnė. Pasvadėna puona ūkvaizdi pri stala, tujau atlakėna bliūda so šėltuos mėsuos šmuoto ėr spėrgės ožpėltuos kroupu kuošės. Pri tuo dar

(Nukelta i 60 p.)

atnešė dounas ەر žaliūm raugintu kopūstu.

Puonou Jūzopou atsėleida šėrdės.

– No, no, Verusė, ar šėndėina vėsėms tuokė rėi-bė posrītė doudi?

– Nė, puonali, na vėsėms, tik kėp katram. Mel-do pasėstėprintė, juk mėslėjo, kad šėndėina puona-lis dar kousnė bornuo natoriejė.

Jūzops tik numikė ەر kėba i valgi. Veruonė koi-ties pri šopliedas¹¹, tarškindama bliūdalius ەر kriū-zelius¹². Naėlgā trokos ont stala padiejė imbriekie-li¹³ so ožplėkīto arbeto ەر varėni kriūza.

– Duovėnuok, puonali, ka šiou tarpo nieka sal-dė natorio pri arbetas.

Bavalgont Jūzopa pruots praskaidriejė. Aiško, kad anuo gīvenėms dabar parsėvertė i kėta posė, tad tor džiaugtėis, kad atsėrond žmuogos, katros anuo napaniekėn ەر neėšjouk.

– Sieskis, Verusė, pasakuok naujīnas. Rasiet šin rīta anūm apstė atsėrada.

– Duovėnuok, puonali, siedietė natorio laika. Dedliausė naujīna puonalis pats žėna, vo kas ęs tuo ėsės, dar nažėnuom. Bet mėslėjem, ka prastam žmuogou tas i gera naėšvėrs.

– Tad ar jau sosėtėkuot so naujoujo puono ūkvaizdio?

– Nė, kor tau! Ons i koknė ar šėimīnėnė vargo ar ožsoks. Rasiet kuoki tarnatsiūs. Vo je ėšbartė kou nuories, pas savi tujau pasėšauks. Napritink ba-juorou puo tarnūm kertės vėkštīuotė...

– No, no... – numikė puons Jūzops, arbata siorbstīdams. Kou nuors dar sakītė ar aiškintė Ve-ruonė ons jau nabnuoriejė. Paskotėnė anuos žuodė Jūzopou pasėruodė par daug droušė. „Je aš tabībū-tiuo sava vėituo, muotrėška tuokiūm dalīku nasė-rīžtom mon sakītė“.

Tad atsėstuojojė, padiekavuojojė Veruonė oš posrītė ەر, ožsėvuozės keporė, nažvalgīdamuos nužings-niava par kėima i sava boveinė, ligo žmuoniūm namatīdams. „Rėks priprastė, rėks priprastė“, – ra-mėna pats savi.

Parsėradės i sava kertė, atradės vėskon tėp, kap ەر palėka, pamėslėjė: rėks patem vėskon tvarkītėis, nieks nabšuokėnėis aplė monėm. No ەر sosėtvarkīs, laika juk tor ožtektėnā. Pasėkluojė luova, ėsportėnės puodėška anou dailė galvūgalie padiejė. Numestus ėsėigėnėis drabužius ont vagiu sokabėna. Tousikės noėjė pri šiepalė, atėdarė anou, sosėčiškuojė imbie-

rėnės ruopėnelė, ەر, prisėpīlės kupkieli, sosėvertė i borna. Puo suotiuos posrītės ta ruopėnelė dėdėlė skanė žėmīn anam nuplaukė. Nuoriejė dar vėina bornelė isėpėltė, bet sosėtoriejė: napradiek, žmuo-gau, vėins pijuokautė – je tėp nuori, gali i karčėma nueitė, alaus pasėjimtė, tėn tėkrā ka atsėras kas nuo-ries so tavėm pasėšnekietė... Ǝr naujiesis dvara val-dītuos gal pasėmaišītė. Vargo ar palėks anon tamė botė ont puona dounas ba ožsėjiemėma? Nuors ەر septinta dešimti pradiejės, bet ketorės dešimtis metu ėsđėrbės tamė dvarė, žėnous čer kuožna kertė, kuožna žmuogo, kuožna žėmės pieda, dar galietom būtė naudings. Je tabībūtom gīva Geradarė, tėkrā ka pasėšauktom, je nė so rėkalo, nuors pasėšnekietė. Rasiet pėrma karta gīvenėmė puons Jūzops pasėsgė-da tuos muotrėškas. Juk par tėik metu nabova ni vėi-na karta, ka būtom ėjės pas puonė so lengvo šėrdė.

Dėdžiausis puonu Vainium pasėdėdžiaivėms bova anū doktie Marėjuona, Žemaitėjės kašteliuona Gorskė Mėkuola pati. Ana sosėlaukė šešiūm vėkūm. Paskotėnės dvė doktėrelės – Uona ەر Kuotrīna – dar sovėsam mažas tabībova, kumet anūm muotinelė sunkė pasėlėguojė.

Nu sokatu (viečiau ton lėga džiuovo pavadėna) anās laikās vaistūm nabova. Ǝr kėba ta bjaurībė pri vėsūm, naveizont sens ar jauns, biednos ar baguots. Kėp ana prikėba kašteliuonienė Gorskienė, žėniūm nier. Po tieva puona Vainiaus Jorgė laiduotoviu puonė Marėjuona īgolė sovėsam. Vėkus reikiejė nu anuos tuoliau laikītė, kad neapsėkriestom. Vīriau-siesis sūnos Stanisluovs bova pri tieva.

Pėrmuoji doktie Teoduora laikies pri gėmė-niūm, daugiausė Opīnas dvarė. Vo lėkosius kašte-liuonātius – sūno Levuona, doktėri Liodvėka ەر abėdvė mažiuosės – atvėžė pas buobotė Vainienė i Salontus. Tumet dvarė bėngies ramos gīvenėms. Teka geruokā sosėspaustė, diel tuo kad so vėkās at-važiava auklė, tarnā ەر mokītuojė.

Mažiuosės priveiziejė auklė vuokītātė Kerna, Liodvėka toriejė tarnaitė Gertrūda. Bova dar gover-nantė Elīza, katra Levuona ەر anuo seseri Liodvėka muokė kalbūm, mozėkas ەر paduorė apsėejėma. Bet, naveizont muokītuojū darba, vėkā bova geruokā ėslepintė ەر padīkėn, nu mažūm dėinūm isėdiejėn i galvas, kad anėi īr dėdėlė puonātė – kašteliuona vėkā. Ožvės sunkiau bova so vaikioko Levuono, dīko, ožsėspīrosiu er naspakaino, katros omžėnā

lioub kon nuors solaužītē, sodaužītē, mergātēs sorē-kintē. Na vēina karta ūkvaizdis Jūzops torieje pērktē stīgas puonātē skripkā¹⁴, panieliu partepējuonou, naujus poudelius arbetā, gozēkus ēr žēpuonus ar saptis korpiems.

Po vīra mērtēis puonē Geradarē smarkē pradiejē rūpintēis sava svēkato. Toriejē Klaipieduo do daktarus – Hagana ēr Bergizuona, pas katrus siuntēniejē patēkema žmuogo Šuoblinski pasēklaustē pararēmu ar parvežtē vaistūm. Kartās daktara Hagana ēr i Salontus lioub atvežtē. Ka pasēlēguojē doktie, muotinā laika sērgtē nablēka. Tad Geradrē sava dēinas dalējē tarp Vēikšniūm ēr Salontūm, naktēmis, kap žmuonis sakē, gīvendama kelie. Puons Jūzops pēktēnuos: ar puonē kašteliuonienē vīra nator, kad smolkus rūpesnius sokraun ont muotinas galvuos? Ontā parsēvēžē puonē Vainienē švēistovus žvakiems istatītē ēr sotaisīdēna Salontūsē, ož kon reikiejē pakluotē daugiau nego 40 timpu. Vo dar pernā i Vēikšnius vežē duovēnūm 17 svaru gintara, katros kaštava 30 timpu. Pas Salontūm audiejus sava kašto muotina ēšausdēna 42 mastus druobēs doktērēis pri galviems apvalkstītē. Ēr valgi skaniesni vēs lioub vežtē ēš Salontūm: ta eršketa marinavuota, ta jautienas, vo vasaras laikē dar ēr cēboliu 6 vainēkus nuperka. Ruoduos, smolkē dalikā, vo ka sodedi vēskon, veiziek 50 timpu ēr nabier. Bet ar galiejē ons muotrēška peiktē? Žēnuomās, ka nagaliejē. Katra muotina, i tuokē bieda vākou patekos, narūpintomēs anou?!

Ale biedas šemē gīvenēmē puo vēina navākštiu. Kēta bieda i Salontus atslinka pasaluoms, kumet nieks anuos nasētēkiejē. Kuožna vasara lēipas mienesie dvarē lioub būtē švēntams puoniuos Uonos vardadēinis ēr gēmēma dēina. I balio lioub sosērinktē gēmēnēs ēr sosiedā ēš aplinkēniu dvarūm. Tās metās, kap ē onkstiau, balios nabova ni dēdelis, ni prašmatnos. Nieka nakvēitē, bet atvažiavosiu pasveikintē puoniuos Uonos naēšvarē. Vaišēs reikiejē sotaisītē. Žmuoniūm pri stala sosvadēna aple puora desietku, naskaitont vākūm. Par pēitus tarns, tikē prislinkēs pri Jūzopa, pašnēbždiejē dvara gubernatuoriou i ausi, kad ons tujau pat išeitom i kēima. Atsēdūrēs laukē puons Jūzops ēšgērda dēdeli gvalta¹⁵.

– Bēda, bēda – vuokēškā vēs rūpava mažūju kašteliuonātiu auklē Kerna, plaštakas i dongo ēškieslosi. Kētas tarnaitēs ēr vākūm tunts bova apspētēn vīrausiuojē panelē Liodvēka, dejoujēntē ēr šaukon-

tē. Ana, krovēno ronko ožsēdēngosi aki, stuviejē mergātiu prilaiukuoma. Puons Jūzops jau nuoriejē biegtē Geradarēs pavadintē, bet ana pati, matīt, ēšgērdosi kēimē alasa, tarpdorie pasēruodē.

– Kas atsitiko?

Paaiškijē, ka mergātēs ēr puonātis Levuons so svetiūm vākās lakstē puo parka, katros sopa paluocio ēš trējūm posiu, ējē lig pat pakalnie šnarontē opalēlē. Gainiuojies vēins kēta na tiktā takās, bet ēr puo žuolīnus, pēivelēs ēr krūmīnus. Pagavēn katron nuors, tujau taikies apverstē ont žemēs ar bēnt jau pastumtē. Pasūmieta panelē Liodvēka ivērta i ruožu krūma ēr pasēsvierē ont sausuos šakuos.

Nulūžēs anuos gals dabar stērksuojē pri pat akēis. Ēš žaizduos sunkies kraus. Puonē Vainienē, pamatiosi tou krauji, ož galvuos sosējiemē, naēšmanīdama, kon darītē. Gerā, ka šalēp atsērada anuos posseserē – puonē pataurininkienē ēš Opīnas, katra napametē galvuos.

– Ša, ša, ša, – apkabēnosi ana ramēna riekontē mergelē, – einam i tamstu kombari. Kas nuors greitiau teatnēš bliūdieli so švario vondēnio ēr audekla...

Po keliūm mēnotu puonē Vainienē prisakē ūkvaizdiou kinkītē arklus i brēka – panelē rēk lakin-tē pas daktara. Nuors žaizda ne patiuo akie, bet ba daktarūm naaiško, kāp rēk mergātē tuoliau gidītē.

Sotarē lēguonē vežtē i Gargždus. Līdietetē apsējiemē puonē pataurininkienē; ana gerā pažēnuojē Gargždūm admēnistratuoriou puona Vagneri, nasunkē galiejē rastē vēita kor apsēstuotē tamē miestē.

- ¹ Lauptais.
- ² Emaliuotas.
- ³ Tarnas.
- ⁴ Ak tu, šuns koja.
- ⁵ Tarpinė.
- ⁶ Pyktis.
- ⁷ Bus galima.
- ⁸ Skonis.
- ⁹ Reiškia.
- ¹⁰ Virėja.
- ¹¹ Indauja.
- ¹² Puodėliai.
- ¹³ Duonos riekė.
- ¹⁴ Smuikas.
- ¹⁵ Triukšmas.

(Bus daugiau. Tēsiniš kētūs numeriūs)